

MITEN MEILLÄ MENEET?

- ◆ Noin 24 prosenttia maapallon nisäkäslajeista ja 12 prosenttia lintulajeista on uhanalaisia (UNEP 2002).
- ◆ Tuhannen seurannassa olevan eläinlajin kannat ovat taantuneet 30 vuoden aikana keskimäärin 40 prosenttia (WWF 2004).
- ◆ Ilmastonmuutoksen vaikutuksesta kokonaiset ekosysteemit ovat vaarassa (ACIA 2004, IPCC 2001).
- ◆ Ihmisten perustarpeiden tyydytykselle tärkeistä luonnonjärjestelmistä noin 60 prosenttia on vaurioitunut, ja niiden kantokyky heikkenee edelleen (Millennium Ecosystem Assessment 2005).
- ◆ Ihmiskunnan ekologinen jalanjälki ylittää kestävä tason viidenneksellä. Rikkaiden maiden jalanjälki on monta kertaa suurempi kuin köyhien (WWF 2004).

Maailma3-tietokonemallin

TULEVAISUUSVAIHTOEHTOJA

- ◆ Skenaariossa, jossa jatketaan 1900-luvun toimintatapoja, maailman teollisuustuotanto romahtaa vuoden 2020 tienoilla. Keskimääräinen elinajanodote ja inhimillinen hyvinvointi alenevat vuoteen 2100 mennessä noin vuoden 1900 tasolle.
- ◆ Ekotehokkuutta kehittämällä voidaan ostaa lisää aikaa. Paluu maapallon kantokyvyn puitteisiin edellyttää lisäksi väestön ja teollisuustuotannon harkittua rajoittamista.
- ◆ Mallin mukaan maapallo voi ylläpitää hyvinvoivaa ihmiskuntaa, jos perheissä on keskimäärin kaksi lasta ja jos teollinen tuotanto on tasolla, joka on 10 prosenttia korkeampi kuin maailmassa keskimäärin vuonna 2000, mutta jaettu tasan maailman asukkaiden kesken.
- ◆ Tämä merkitsee suurta muutosta rikkaiden maiden kulutustottumuksissa. Lisäksi toteutetaan ekotehokkuusohjelma, jolla vähennetään yhtä tuotantoyksikköä varten tarvittavia uusiutuvia luonnonvaroja neljä prosenttia vuodessa, sekä torjutaan saasteita ja eroosiota ja parannetaan satoja. Siirtyä kestäväan yhteiskuntaan pitäisi lisäksi aloittaa pian, jottei ehdi tapahtua liikaa korjaamatonta vahinkoa.

Lähde: Meadows ym. 2005.

| Eija Koski |

Ympäristökasvattajan todellinen haaste:

Mikä edistäisi hyvää elämää tulevaisuudessakin?

Ihmisen muuttaa luontoa, eivätkä muutokset tiedä ihmiselolekään hyvää. Jo vuonna 1992 kestävämmän kehityksen pääsyyksi todettiin tuotanto- ja kulutustavat erityisesti teollisuusmaissa (Agenda 21). Motivaatio muutokseen kuitenkin puuttuu.

Ympäristökasvattajan näkökulmasta nykytilanne tuntuu siltä kuin katselisi, miten lapsi leikkii moottoritiellä rekan kiihtäessä kohti. Mikä olisi riittävä tapa estää väistämättömältä näyttävä törmäys?

Miten käsitellä pelottavia asioita?

Ensinnäkin joutuu miettimään, miten käsitellä aidosti pelottavia asioita, kuten romahduksen uhkaa. Huono vaihtoehto on jättää asia käsittelemättä. Rekan alta ei pääse pois, jollei sen lähestymisestä edes tiedä. Miten auttaa niin aikuisia kuin lapsia ymmärtämään nykytilanteen vakavuus?

Toisaalta yksittäiset ahdistavatkin ympäristöuutiset ovat myös lasten silmissä, eikä heitä pitäisi jättää pohtimaan niitä yksin. Tulevaisuudessa nykylasten päälle kaatuu joka tapauksessa melkoinen sotku. Miten parantaa valmiuksia pärjätä kriisiytyvässä maailmassa?

Miten rohkaista uskoa yhteisiin vaikutusmahdollisuuksiin ja tarjota välineitä paremman tulevaisuuden rakentamiseen?

Tarvitaan ympäristökasvatuksen työkaluja, jotka tekevät käsin kosketeltaviksi eksponentiaalisen kasvun, maapallon rajallisuuden sekä sen, miten täysin olemme riippuvaisia ympäristöstämme.

Olen itse ollut keskustelemassa esimerkiksi siitä, mitä väliä sillä on ihmiselle, jos lajit häviävät sukupuuttoon. Olin tyytyväinen, kun löysin ekosysteemien köyhtymistä kuvaavan vertauksen: Tilanne on kuin jos lennettäisiin lentokoneella ja poistettaisiin samalla koneen siivistä nittejä yksi kerrallaan ja puntaroitaisiin, monenko poistetun nitin jälkeen kone tippuu. Erilaiset keinot maapallon rajallisuuden havainnollistamiseen auttavat rakentamaan pohjaa haluta muutosta.

Ota elämäsi takaisin

Usein varotaan kovasti syyllistämistä. Saattaisiko toisaalta ainakin päättäjille annos syyllisyyttä nykyisen aiheuttamasta ekosysteemin kantokyvyn ylittymisestä olla hyödyllinen vastapaino esimerkiksi kilpailukyvyn edistämisen paineille?

Mutta yleisemminkään lievä syyllisyyden tunne ei aina ole paha asia – omantunnon pistos voi olla välttämätön pontin muutokseen.

Toisille viesti vähemmän kuluttavasta elämästä voi olla vapauttavakin. Kulutuksen kultamaassa Yhdysvalloissa on syntynyt Ota elämäsi takaisin -liikkeitä, jotka kannustavat

keskittymään ”oikeasti” tärkeisiin elämän perusasioihin.

Ne tuovat esiin, miten elämän laatu kärsii maailman läpikaupallisuudesta ja elintaso lunastetaan ainaisen kiireen hinnalla.

Suomessakin ihmiset kertovat kysyttäessä elämänsä tärkeimmiksi asioiksi ystävät, perheen, terveyden, mielekkään tekemisen, luonnon... Näistä nauttiminen ei välttämättä kulu luontoa paljoakaan.

Suomalaisten ekoyhteisössä asuvien haastatteluiden mukaan vähemmän kulutuskeskeinen elämäntapa voi antaa paljon: yhteisöllisyyttä, elämäntapaa, mielenrauhaa, uusia kokemuksia – ja hyvän omantunnon.

Tämäntapaisia myötäelämiseen, tasapainoon, oikeudenmukaisuuteen ja yhteistyöhön liittyviä arvoja voi pyrkiä vahvistamaan yhteisesti visioimalla. Voidaan miettiä, mitä kukin todella tahtoo, millainen olisi kestävä maailma, jota kohden pyrkiä, ja millaiset askeleet vievät oikeaan suuntaan.

Filosofi Maija-Riitta Ollila on kirjassaan *Moraalin tuolla puolen* (1997) kiteyttänyt visioiden voiman:

”Jatkossa käytännön suuri haaste on kertoa niin hyvä juttu ihmiskunnan yhteisestä tulevaisuudesta, että se tenhoaa kaikki kuulijansa... Tarinan ei tarvitse olla tosi; se ei kertomisen hetkellä vielä voikaan kuvata olemassa olevaa todellisuutta. Riittää, että se voisi olla tosi. Sellaista juttua nimitetään unelmaksi tai visioksi. Moraalin nykyaikainen sankari on se, joka pistää liikkeelle parhaan jutun hyvästä elämästä, joka voisi olla totta... Meidän eloon jäämisemme riippuu siitä, miten vetoavan tarinan keksimme.” ♦



Kirjoittaja Eija Koski on Uusi Elämä -hankkeen projektikoordinaattori.

UUSI ELÄMÄ – UUS ELU -HANKE

(2005–2008)

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen, Tallinnan Taaskasutuskeskuksen ja Marttaliiton ympäristö- ja kulutuskasvatushankkeessa edistetään kestävää elämäntapaa, kohtuullisuutta ja uudelleenkäyttöä.

Hankkeessa tuotetaan materiaalia ja koulutusta kasvattajille ja neuvoijille kulutus- ja ympäristöasioista:

- ♦ Vihreä Draama -opetuskokonaisuuksia.
- ♦ Lennu Liito-oravan ympäristökerhomateriaaleja esi- ja alkuopetukseseen.
- ♦ Kulutuksen kohtuullisuutta havainnollistavia lainattavia näyttelyitä sekä sarja dokumenttiohjelmaa (ohjelmat vuonna 2007).
- ♦ Uudelleenkäyttöön liittyviä näyttelyitä, kursseja, vinkkejä ja malleja.

Lisätietoa Uudesta Elämästä: www.uusi-elama.info.

Hanke saa EAKR-rahoitusta Etelä-Suomen ja Viron Interreg IIIA -ohjelmasta.

Kirjallisuus

ACIA 2004: *Arktisen alueen lämpenemisen vaikutukset*. Suomenkielinen yhteenveto arktisen ympäristön seuranta- ja arviointiohjelman raportista ACIA, *Impacts of a Warming Arctic: Arctic Climate Impact Assessment*. Cambridge University Press 2004. (Alkuperäinen raportti saatavilla: <http://amap.no/acia/>). Ympäristöministeriö ja ulkoasiainministeriö, Helsinki.

IPCC 2001: *Climate Change. 2001: Synthesis Report. A Contribution of Working Groups I, II, and III to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* Toimittaneet Watson, R.T. & the Core Writing Team. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom & New York, NY, USA, 398 ss. (<http://www.ipcc.ch/pub/pub.htm>); raporttien suomenkieliset tiivistelmät saatavilla: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=12245&lan=fi>.)

Meadows D., Randers J. & Meadows D.: *Kasvun rajat 30 vuotta myöhemmin*. Gaudeamus, 2005.

Millennium Ecosystem Assessment: *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. World Resources Institute. Island Press, Washington, DC 2005. (Saatavilla: <http://www.millenniumassessment.org/en/Products.aspx?>)

UNEP: *Global Environment Outlook 3 (GEO-3), Past, present and future perspectives*. UNEP, Earthscan Publications Ltd, London, Sterling, VA 2002. (Saatavilla: <http://www.unep.org/geo/>)

WWF. *Living Planet Report*. Toim. Loh, J. & Wackernagel, M.: WWF – World Wide Fund for nature. Gland, Switzerland 2004. (Saatavilla: <http://www.wwf.fi/raportit/>)